

The Harvest of Broken Promises

PANKAJ TIWARI

We oogsten wat ze
zaaiden

Elie Agniel

Gezien op 23 september 2026
CAMPO, Gent

Het gaat niet goed met de landbouwindustrie. Dertig jaar na de introductie van genetisch gemanipuleerde planten oogsten we weinig echte vooruitgang, maar vooral veel economische, sociale en ecologische problemen. Temidden van dat doemdenken brengt Pankaj Tiwari echter een eenvoudige, maar doeltreffende oplossing: stilstaan, herhaling, samenzijn als antgif voor versnelling en verwoesting.

26 SEPTEMBER 2026

Een geprojecteerde *koël* fladdert over enkele menshoge kleien potten op het podium heen. Indisch getokkel vult de lucht, terwijl Tiwari in kleermakerszit in een hoekje een meer bescheiden kleipotje kneedt. Als iedereen zijn plaats gevonden heeft, ruimt het vrolijk kwetterend vogeltje plaats voor een gigantische projectie van drie confronterende filmfragmenten.

Het eerste komt uit een reclamespotje voor Bayer. In de tweede video fantaseert Bill Gates hoe AI Afrikaanse boeren adviseert om het meeste uit hun landbouw te halen. Ten slotte brengt een derde filmpje, Frans gesproken, een simpel historisch perspectief: zaden waren vroeger gemeengoed van de landbouwers, maar zijn nu volledig in beheer van zogenaamde specialisten. Het herplanten van genetisch gemanipuleerde planten – de basis van de menselijke samenleving – wordt in vele gevallen als illegaal beschouwd.

Na de filmpjes staat de Indiase maker Pankaj Tiwari op, wast zijn handen zonder enige haast in de andere hoek van de ruimte en vertelt over de *koël*. Deze vogel die voornamelijk in Zuidoost-Azië voorkomt, heeft niemand in zijn geboortedorp ooit gezien, maar iedereen leeft naar zijn fluiten. Hij voorspelt wisselende klimaten en bepaalt de hele landbouw van het dorp.

Resistente zaden

Het eerste kwartier van 'The Harvest of Broken Promises' vat eigenlijk de hele voorstelling samen. Tiwari wisselt fragmenten af uit speeches of reclamespots

ter promotie van genetisch gemanipuleerde zaden met verzamelde ervaringen van landbouwers in Europa, India, en eigen familiale overleveringen. Af en toe spreekt hij het publiek aan, nodigt enkelen uit voor een kopje thee of om verhalen uit te wisselen.

Door de introductie van resistentere zaden raakte het ambacht om oogsten te bewaren en te herplanten verloren.

Aan de oppervlakte gaat 'The Harvest of Broken Promises' over zaden. Door de introductie van resistentere zaden in de jaren 1990 raakte op vele plekken in de wereld het ambacht om oogsten te bewaren en te herplanten verloren. Dertig jaar later blijken deze gemodificeerde zaden alleen maar rampen te veroorzaken. De zaden zijn via een juridisch trucje bezit geworden van conglomeraten, wat hele economieën en manieren van leven door elkaar schudt. En hun zogenaamd verbeterde planten leveren dan wel uniforme vruchten op, maar vergen veel intensiever gebruik van pesticiden, insecticiden en bemesting (vaak enkel te koop bij diezelfde conglomeraten), wat dan weer een desastreuze impact heeft op andere planten én op de boeren zelf.

De combinatie van Tiwari's emotionele familieverhalen met de wel zeer donkere realiteit van landbouw én de 'visioenen' van miljardairs over hoe zij de landbouw met hun AI's en netwerken van scholen zouden redden, lijkt even te verzanden in een discours waarin vroeger alles beter was. Soms slaat Tiwari dan ook wat wild in het rond met beschuldigingen. De miljardairs aanklagen lijkt – gezien hun messiaanse uitspraken en misplaatste filantropie – meer dan *fair game*. Het recht op herplanten gaat uiteindelijk over het recht op stabiliteit. Aandeelhouders varen er wel bij terwijl landbouwers over de hele wereld er alleen maar aan verliezen. Het beroep van boer staat bekend als één met de meeste zelfdodingen. Maar ook wij moeten eraan geloven: ons voedsel is goedkoop omdat een ander er de prijs voor betaalt, en dat biologisch voedsel is niet meer dan een slim verkoopargument.

Laag op laag

Soms brengen voorstellingen radicale nieuwe ideeën, proberen een vernieuwend antwoord te bieden op maatschappelijke netelige kwesties of verrichten diepgravend onderzoek. Ondanks het zware en brandend actuele thema, ligt daar niet meteen de kracht van 'The Harvest of Broken Promises'. Dat de wereld in brand staat, choqueert - triest genoeg - niemand meer. En toch boort Tiwari nieuwe lagen aan.

Die spanning tussen traditie en vooruitgang wordt meesterlijk gereflecteerd in de scenografie en het lichtontwerp.

'The Harvest of Broken Promises' gaat namelijk niet alleen over zaden, landbouw, nakende ecologische rampen en economische ongelijkheid. Tiwari heeft het impliciet over het belang en het verlies van traditie, en de illusie van vooruitgang. Hebben we wel echt wat gewonnen als onze zaden uniforme vruchten opleveren, maar ook economische rampen, zieke landbouwers en golven van zelfdoding achterlaten? Zorgt ons verlies aan diversiteit van planten niet voor minder weerbaarheid op lange termijn? Zo trekt Tiwari de hele

voorstelling open naar kwesties die veel dichterbij ons bed staan: vooruitgang voor de ene is achteruitgang voor de andere.

Die spanning tussen traditie en vooruitgang wordt meesterlijk gereflecteerd in de scenografie en het lichtontwerp van Pol Heyvaert en een uitgekende dramaturgie van Maria Dogahe en Michiel Vandevelde. De scenograaf contrasteert (hoog)technologische middelen als videomapping met de eenvoud van een hoopje klei en een resem kleipotten. Het uitzonderlijk lichtspel geeft bij momenten het gevoel dat je bij zonsopgang in de wei staat, samen met Tiwari, op zoek naar dat vogeltje van hem, of in een heus bos beland bent. Net wanneer je rust vindt in die verbeelding, word je geconfronteerd met bijna letterlijk oogverblindende beelden van massalandbouw of boerenprotesten.

Ook de muziek van Nazanin Yalda weerspiegelt deze tegenstelling. Het Indische getokkel klinkt zo onschuldig als muzak, terwijl de harde feiten en zware toekomstvoorspellingen op de geluidsbanden ondersteund worden door diepe bassen en onheilspellende drones. Hoewel zijn woorden bij momenten melancholisch klinken, toont elk ander teken in de voorstelling een veel genuanceerder beeld: vooruitgang moeten we bevragen, niet zomaar aannemen. Tiwari's liefde voor traditie staat in schril contrast met de technologie van de machinerie.

De ster van de show blijft evenwel de totale kalmte van Tiwari zelf. De oplossing van Tiwari om de gebruiken van zijn ouders aan te leren, lijkt op het eerste gezicht licht naïef. Kleipotten boetsen voor zaden die niet meer bestaan, namen studeren van planten die er niet meer zijn. Tiwari geeft dan ook toe dat wij niet veel meer kunnen doen, behalve koppig blijven herinneren aan hoe het vroeger was.

Aandacht voor de nakende ecologische ramp is 'heet' op het toneel tegenwoordig. Het valt op dat we de antwoorden niet meer zoeken in het sensibiliseren, maar verzet zoeken in troost en saamenhorigheid. 'The Harvest of Broken Promises' is daarin niet anders. De soberheid van deze voorstelling, waarin Tiwari technologie en traditie tegenover elkaar brengt zonder sluitende analyses, is evenmin revolutionair. Maar misschien ligt zijn verzet tegen een verwoestend rationalisme en een opgefokte wereld net in de vertraging, in de toewijding aan zijn voorstelling en in de herhaling van wat al bestond. Wie weet zit de revolutie uiteindelijk toch in de vrijgevigheid en de vraag om even samen te zijn en stil te staan bij de dingen, bij wat was. Vooruitgang is misschien net achteruit durven kijken.